

Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland/ Contactorgaan voor Vogelstudie

Werkgroep Nestkastonderzoek

Reeds vele jaren zijn in ons land vogelwerkgroepen, andere organisaties en particulieren actief op het gebied van vogelbescherming of vogelstudie met behulp van nestkasten. In 1980 heeft een groepje mensen die op dit gebied werkzaam zijn, een poging gewaagd deze activiteiten te gaan coördineren, daarbij voortbouwend op de ervaringen die binnen het Contactorgaan voor Vogelstudie zijn opgedaan.

De Werkgroep Nestkastonderzoek (WN), die sinds 1981 onder auspiciën van SOVON/COV opereert, hoopt haar doel, het stimuleren en coördineren van ornithologisch veldonderzoek met behulp van nestkasten en kunstnesten, te bereiken door:

- (1) het adviseren bij het opzetten van een nestkastenproject;
- (2) het stimuleren van onderzoek naar de bezetting van verschillende typen nestkasten;
- (3) het samenstellen van een handleiding voor nestkastonderzoek;
- (4) het verzamelen van de resultaten van zo veel mogelijk nestkastprojecten;
- (5) het verwerken en publiceren van de ontvangen gegevens.

Wat is er nu, ruim twee jaar na de oprichting, bereikt? De WN heeft zich vooral bezighouden met de punten (3) en (4).

Over de handleiding voor nestkastonderzoek, die hulp moet bieden zowel bij het opzetten van een nestkastproject als bij het controleren van de kasten en het onderzoek, is vooral gedurende het laatste jaar veel overleg geweest. De opzet van het boekje is gereed en een aantal hoofdstukken is geschreven. We hopen hiermee in 1983 grotendeels klaar te komen.

Het verzamelen van gegevens is voorlopig een van onze belangrijkste activiteiten. Naast het aanleggen van een archief met nestkastverslagen zijn er twee directe methoden voor het verzamelen van gegevens:

De jaarstaat, waarop de nestkastcontroleur na afloop van het seizoen met weinig moeite de belangrijkste gegevens van zijn terrein (o.a. plaats, jaar, oppervlakte, aanduiding van het biotoop) kan noteren. Verder worden de aantallen beschikbare kasten (verdeeld over vijf typen) opgegeven en per vogelsoort het aantal bezette kasten, het aantal uitgevlogen broedsels en (facultatief) het aantal eerste legfels genoteerd.

Deze jaarstaten dienen vooral voor het verkrijgen van een globaal overzicht van de bezetting door verschillende soorten, het percentage geslaagde broedsels, de veranderingen van jaar tot jaar, en regionale verschillen en verschillen per biotoop. Na een proef in 1981 werden in het afgelopen jaar 153 jaarstaten naar diverse groepen en personen gestuurd (meestal op aanvraag). Vóór half december werden 42 formulieren

ingeleverd, die een beeld geven van de resultaten in ongeveer 2000 nestkasten.

Nestkaarten, waarop per bezette kast alle belangrijke controlegegevens worden genoteerd. Dergelijke nestkaarten, die onder meer in Groot-Brittannië al vele jaren voor allerlei vogelsoorten in gebruik zijn, bieden veel meer mogelijkheden voor onderzoek dan de jaarstaten. Uit de gegevens, die door de controleur zijn ingevuld, kunnen per soort zaken zoals eerste-ei datum, legselgrootte, broedduur, aantal geboren en aantal uitgevlogen jongen berekend worden. Omdat grote deelname aan dit project wordt verwacht, zijn er plannen om de gegevens van de nestkaarten met behulp van een computer te verwerken, waarvoor Staatsbosbeheer medewerking heeft toegezegd.

In 1982 is een eerste proef gedaan met een voorlopig model nestkaart. Er werden ongeveer 2600 kaarten op aanvraag verzonden, waarvan er tot nu toe 1100 werden ingeleverd. Met de in 1982 opgedane ervaringen hopen wij bij het verschijnen van dit blad een definitief model nestkaart gereed te hebben en er aan alle belangstellenden één te kunnen toesturen.

Nestkastverslagen en aanvragen om jaarstaten en nestkaarten worden ingewacht bij onderstaand adres.

Werkgroep Nestkastonderzoek (Hans van Balen, Bert Blaauw, Sjoerd Braaksma, Joop Buker, Dick Jonkers, Frank Noppert, Frans Post, Kees Stam, Gijs van Waversveld), pla

L. Blaauw, Larikslaan 12, 7955 AE IJhorst

Draaihals, juni 1960, Ede (K. Visser). Wryneck *Jynx torquilla*.

Het tellen van zichtbare vogeltrek is niet nieuw. Vooral in de jaren veertig en vijftig is in Nederland veel onderzoek op dit gebied verricht. Door de opkomst van het radaronderzoek in de jaren zestig is het trektellen op de achtergrond geraakt. Belangrijkste oorzaak daarvan was dat uit het radaronderzoek bleek dat veel soorten 's nachts trekken en dat een belangrijk deel van de trek overdag zich op grote hoogte afspeelt. Landelijke coördinatie van trektellingen vond plaats vanaf de jaren vijftig, aanvankelijk als particulier initiatief, later onder auspiciën van het Contactorgaan voor Vogelstudie. Helaas heeft dit onderzoek in de loop der jaren aanzienlijk aan omvang ingeboet en in 1980 werd besloten het onderzoek niet langer voort te zetten.

Naast het trekvogelonderzoek van het Contactorgaan ontstond vanaf 1973 in het oosten en zuiden van het land een los-vast samenwerkingsverband voor het tellen van vogeltrek in het najaar gedurende de eerste uren van de dag. Daarnaast hielden zich vooral in Utrecht en Zuid-Limburg een toenemend aantal personen bezig met het tellen van roofvogeltrek. De voornoemde activiteiten bleken voldoende voedingsbodem om de landelijke organisatie van tellingen van zichtbare vogeltrek nieuw leven in te blazen. Dit heeft geleid tot de oprichting van de Landelijke Werkgroep Vogeltrektellingen (LWVT) in 1981. Nadien is aansluiting gezocht bij SOVON, waar de LWVT als B-project is aangenomen.

Doel

Het doel dat de werkgroep nastreeft, is het coördineren van onderzoek aan zichtbare vogeltrek over Nederland en het zorgdragen voor verwerking en publicatie van de verzamelde gegevens. Allereerst wordt getracht de trek over Nederland kwantitatief te beschrijven door het organiseren van landelijke trektellingen. De volgende aspecten zullen zo mogelijk kwantitatief worden beschreven: doortrek in de loop van het seizoen, doortrek in de loop van de dag, regionale verschillen in doortrekverloop, regionale verschillen in doortreksterkte, trekrichtingen.

Werkwijze

De gegevens over de doortrek worden verzameld door middel van tellingen vanaf vaste telposten. Veel soorten zangvogels trekken vooral in de vroege ochtend. Om van deze soorten een redelijk beeld te verkrijgen is besloten om een vast interval ten opzichte van zonsopkomst als telperiode te kiezen: ochtendtellingen van een half uur voor zonsopkomst tot twee uur erna. Daarnaast kunnen tellingen buiten dit tijdsinterval plaatsvinden. Gestreefd wordt naar een groot aantal telposten verspreid over het hele land. Voor beoordeling van regionale verschillen wordt uitgegaan van simultaantellingen gedurende het hoofdtrekseizoen (voorjaar: 15 februari-31 mei; najaar: 1 augustus-30

november), eens per twee weken op een zaterdag. Enkele telposten dienen zo frequent als mogelijk bezet te zijn, om een enigszins sluitend beeld te krijgen van het totale trekverloop. De resultaten van de simultaantellingen kunnen hieraan worden gerelateerd.

Projectbeschrijving, handleiding voor het uitvoeren van trektellingen, standaardformulieren voor het verwerken van de gegevens en een overzicht van de reeds bestaande telposten (30) zijn verkrijgbaar. Data simultaantellingen in najaar 1983 en voorjaar 1984: 13 en 27 augustus 1983, 10 en 24 september 1983, 8 en 22 oktober 1983, 5 en 19 november 1983, 11 en 25 februari 1984, 10 en 24 maart 1984, 7 en 21 april 1984, 5 en 19 mei 1984.

F. Schepers, Margrietstraat 9, 6391 NM Nieuwenhagen

Ontvangen

Ornis Flandriae 1 (1) 1982 (onder redactie van P. Herroelen) Abonnementsprijs BFr 150 (buiten België; over te maken op postgirorekening 424-9300691-60 ten name van *Ornis Flandriae*, 1910 Melsbroek, België).

Dit nieuwe tijdschrift publiceert „originale bijdragen die betrekking hebben op ornithologische waarnemingen in Vlaanderen en het Westpalaearctisch gebied, korte mededelingen, documentatie voor ringers, boekbesprekingen en allerlei ornithologische informatie.” Het is de opvolger van *Ornis Brabant*.

In het „Editoriaal” merkt Herroelen op dat er in Vlaanderen nogal wat ongenoegen bestaat over het functioneren van de ornithologie. Aanwijzingen hiervoor zijn dat al jaren geen resultaten van waterwildtellingen in Vlaanderen meer worden gepubliceerd, er onduidelijkheid bestaat over de samenstelling van de Belgische broedvogelatlas en dat het Belgisch avifaunistisch homologatiecomité volgens sommigen niet goed functioneert. Helaas wordt niet duidelijk gemaakt hoe de positie van *Ornis Flandriae* is ten opzichte van *Veldornitologisch Tijdschrift* en *De Wielewaal* anders dan een onafhankelijke opstelling. Het ontstaan van een nieuw tijdschrift is in ieder geval een teken van verdeeldheid.